

## Komiser'in 1 ila 5 Aralık 2025 tarihleri arasında Türkiye'ye yaptığı ziyaretin ardından hazırlanan rapor

### Giriş

1. İnsan Hakları Komiseri Michael O'Flaherty (bundan böyle Komiser), 1 ila 5 Aralık 2025 tarihleri arasında Türkiye'ye bir ziyaret gerçekleştirmiştir. Ziyaret ifade özgürlüğü, barışçıl toplantı yapma ve örgütlenme özgürlüğü hakları ile adaletin işleyişine ilişkin hususlara odaklanmıştır.
2. Komiser insan haklarına etkili bir şekilde riayet edilmesini teşvik eder; üye devletlere Avrupa Konseyi insan hakları belgelerinin, özellikle de Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (bundan böyle Sözleşme) uygulanması konusunda yardımcı olur; insan hakları konusunda kanunlarda ve uygulamadaki olası eksiklikleri tespit eder ve bölgede insan haklarının korunması için tavsiyelerde bulunup bilgi verir.<sup>1</sup>
3. Bu rapor Komiser'in, ziyaret sırasında incelenen konulara ilişkin yetkili makamlar, ulusal insan hakları kurumları, uluslararası dernekler, sivil toplum ve diğer uzmanlarla yaptığı görüşmelerden yola çıkarak elde ettiği bulguları ve tavsiyelerini içerir.
4. Komiser'in gözlemleri ve tavsiyeleri, Avrupa Konseyi ve diğer uluslararası insan hakları kuruluşlarının bulguları ve tavsiyeleriyle birlikte değerlendirilmelidir.
5. Komiser, ziyareti sırasında Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanı Mahinur Özdemir Göktaş, Dışişleri Bakan Yardımcısı Mehmet Kemal Bozay, Adalet Bakan Yardımcısı Niyazi Acar, İçişleri Bakan Yardımcısı Münir Karaloğlu, Anayasa Mahkemesi Başkanı Kadir Özkaya ve Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi Türkiye delegasyonunun birçok üyesi ile görüştü. Komiser aynı zamanda Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK) Yönetim Kurulu üyesi ve Başkanı Fahrettin Altun ile de görüştü. Ayrıca Türkiye Barolar Barolar Birliği, İstanbul Barosu ile bir araya geldi ve ziyareti sırasında odaklanılan konular hakkında sivil toplum örgütleri ve bir grup öğrenci ile görüştü.
6. Komiser Strazburg ve Ankara'daki Türk yetkili makamlarına ziyaretin düzenlenmesi konusundaki yardımları için teşekkür eder.
7. Raporun I. Bölümü insan haklarının genel durumuna ilişkin bazı hususları ele alır; II: Bölümü ifade özgürlüğü ve basın özgürlüğüne dair gözlemleri içerir; III. Bölümü barışçıl toplantı yapma ve örgütlenme özgürlüğü ile ilgili; IV. Bölümü adaletin işleyişi ve adalet sisteminde insan haklarının korunmasına ilişkin hususlar ile ilgilidir. Bu bölümlerin hepsinin sonunda tavsiyeler yer almaktadır.
8. Komiser, Türkiye yetkili makamlarıyla bu raporda ele alınan konular hakkındaki diyalogunu sürdürmeyi umar.

<sup>1</sup> Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri'ne ilişkin 7 Mayıs 1999 tarihli (99)50 sayılı Bakanlar Komitesi Kararı.

## I. Genel gözlemler

9. Komiser'in ziyareti, "Terörsüz Türkiye Girişimi" ile bağlantılı olarak, bir meclis komisyonunun kurulması dahil olmak üzere, çeşitli gelişmelerin yaşandığı bir ortamda gerçekleşti. Komiser meclis komisyonunun görüşmelerine sivil toplum dahil olmak üzere geniş bir aktör yelpazesinin dahil edilmesini memnuniyetle karşılar. Bu girişim, bazıları bu raporda irdelenen, uzun süredir devam eden insan hakları sorunlarını ele alma ve demokratik kurumlara güveni yeniden tesis etme potansiyeline sahiptir.
10. Komiser, bu sürece ilave olarak, iç hukuk ve uygulamaların Avrupa insan hakları standartlarıyla daha uyumlu hale getirilmesini teşvik eder. Komiser, bu bağlamda Türkiye'nin, kadınlara yönelik şiddetle mücadelede hukuki bağlayıcılığı olan en kapsamlı standartlar dizisini oluşturan Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi'nden (İstanbul Sözleşmesi) çekilmesinin, özellikle Türkiye'de kadına karşı şiddetin önlenmesi ve bununla mücadele edilmesinde süregelen zorluklar göz önüne alındığında, koruma konusunda giderilmesi gereken bir boşluk yarattığını düşünmektedir.
11. Komiser, bağımsız ve etkili bir insan hakları kurumunun Avrupa Konseyi'ne üye her devlette insan haklarının korunması için kaçınılmaz olduğu görüşündedir. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu'nun (TİHEK) BM Paris İlkeleri (Ulusal İnsan Hakları Kurumlarının Statülerine İlişkin İlkeler) uyarınca B-statüsünde (kısmen uyumlu) akredite edildiğini belirtir. GAHNRI Akreditasyon Alt Komitesi'nin Ekim 2022'de ifade ettiği endişeler, başka hususların yanı sıra kurumun yürütme organından bağımsız olmama, görevin yerine getirilmesindeki eksiklikler ve sivil toplum dahil olmak üzere diğer insan hakları aktörleriyle düzenli ve yapıcı etkileşim kurma gereğine ilişkindir. Komiser'e Adalet Bakanlığı'nın kurum için yeni bir yasal çerçeve üzerinde çalıştığı bilgisi verilmiştir.

Komiser Türk yetkili makamlarına;

- İstanbul Sözleşmesi'ne yeniden katılmalarını,
- TİHEK'in Paris İlkeleri ile tam uyumlu A-statüsünde akreditasyon almasını sağlamak amacıyla reformunu sürdürmelerini tavsiye eder.

## II. İfade özgürlüğü

### 2.1 Yasal çerçeve

12. İfade özgürlüğü Sözleşme'nin 10. maddesi ve Türk Anayasası'nın 26. maddesi ile güvence altına alınmıştır. Ancak Komiser, Türk Ceza Kanunu (TCK) ve Terörle Mücadele Kanunu'ndaki bir dizi hükmün ulusal mahkemeler tarafından bu özgürlüğü haksız yere kısıtlamak amacıyla kullanıldığına dair endişelerini belirtir. Bunlar TCK'nın 125 (hakaret), 299 (Cumhurbaşkanına hakaret), 301 (milleti, devleti veya kurumları aşağılamak) ve 217/A maddelerinin (yanıltıcı bilgi yayma) yanı sıra Terörle Mücadele Kanunu'nun 7 (terör örgütü propagandası yapma), 220 (suç örgütü kurma) ve 314. maddelerini (silahlı suç örgütü) içermektedir. 2016'da Avrupa Hukuk Yoluyla Demokrasi Komisyonu (Venedik Komisyonu)

bu maddelerin birçoğunun “aşırı yaptırımlar” içerdiği “ve çok yaygın olarak kullanıldığı, [Sözleşme] ile koruma altına alınan fiilleri cezalandırdığı” sonucuna varmıştır.<sup>2</sup>

13. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin (bundan böyle Mahkeme) Türkiye aleyhine verdiği, *Öner ve Türk, Altuğ Taner Akçam, Artun ve Güvener, Nedim Şener, ve Işıkkırık* dava gruplarının da aralarında yer aldığı birçok karar, ceza kanunu ve terörle mücadele hükümlerinin ifade ve örgütlenme özgürlüğü alanlarına uygulanmasının, Sözleşme standartlarını karşılamadığına dair endişeleri yansıtmaktadır.<sup>3</sup> Komiser, Mahkeme'nin, barışçıl ifade, siyasi konuşma veya sivil toplum etkinlikleri nedeniyle cezai sorumluluk uygulandığı ve yargı kararlarında yeterli ve bireyselleştirilmiş gerekçenin yer almadığı durumlarda ihlaller tespit ettiğini ifade eder.<sup>4</sup> Komiser, bu tespitlere rağmen Bakanlar Komitesi'nin bu hükümlerin geniş bir şekilde tanımlanıp yorumlanmaya devam ettiğini ve ulusal mahkemelerin uygulamalarını henüz Sözleşme'nin yasallık, öngörülebilirlik ve ölçülülük koşullarıyla uyumlu hale getirmediğini defalarca belirttiğini kaydeder.<sup>5</sup>
14. Komiser, bu hükümlerin, ifade özgürlüğü ve insan hakları savunuculuğu gibi meşru demokratik faaliyetlerin kapsamına giren fiilere uygulanmaya devam ettiğine dair raporlar almıştır.<sup>6</sup> Komiser, TCK'nın 125 (hakaret) ve 299. maddeleri (Cumhurbaşkanına hakaret) ile ilgili olarak kamu görevlilerinin eleştirilere karşı daha hoşgörülü olması gerektiğini ve geniş takdir yetkisi tanıyan muğlak ifadeli ceza hükümlerinin demokratik standartlarla bağdaşmadığını hatırlatır.<sup>7</sup>
15. Ayrıca Komiser yukarıda bahsedilen hükümler kapsamında açılan ceza davaları hakkında, Adalet Bakanlığı tarafından yayınlanan eksik resmi istatistikler konusunda da bilgilendirilmiştir. Bakanlar Komitesi, ifade özgürlüğü hakkındaki grup davalarının izlenmesi bağlamında, güvenilir veri eksikliğinin, yetkili makamlar tarafından alınan genel önlemlerin benzer ihlallerin önlenmesinde etkili olup olmadığına dair yapılacak değerlendirmeyi engellediğini defalarca vurgulamıştır.<sup>8</sup> Komiser, Anayasa Mahkemesi'nin

<sup>2</sup> Venedik Komisyonu [Opinion No. 831/2015 on articles 216, 299, 301 and 314 of the Penal Code of Türkiye](#), (Türk Ceza Kanunu'nun 216, 299 ve 314. maddeleri hakkında 831/2015 sayılı Görüş), Venedik Komisyonu'nun 106. genel kurulunda kabul edilmiştir, (Venedik, 11-12 Mart 2016), p.123.

<sup>3</sup> Bkz., diğerlerinin yanı sıra, *Altuğ Taner Akçam v. Türkiye* (Başvuru no: [27520/07](#)), 25 Ekim 2011, p. 87–94; *Işıkkırık v. Türkiye* (Başvuru no: [41226/09](#)), 14 Kasım 2017, p.55–61, 70; *Kavala v. Türkiye* (Başvuru no: [28749/18](#)), 10 Aralık 2019, p. 153–157, 229–231; *Selahattin Demirtaş v. Türkiye (No. 2)* [BD] (Başvuru no: [14305/17](#)), 22 Aralık 2020, p. 266–272, 436–440.

<sup>4</sup> Bkz., diğerlerinin yanı sıra, *Selahattin Demirtaş v. Türkiye (No. 2)* [BD], p. 261–266, 275–282; *Sabancı ve Diğerleri v. Türkiye* (Başvuru no: [23199/17](#)), 10 Kasım 2020, p. 230–236, 240–247; *Şık v. Türkiye* (Başvuru no: [53413/11](#)), 8 Temmuz 2014, p. 95–103; *Murat Aksoy v. Türkiye* (Başvuru no: [80/17](#)), 13 Nisan 2021, p. 137, 144, 147; *Vedat Şorli v. Türkiye* (Başvuru no: [42048/19](#)), 19 Ekim 2021, p. 39–47.

<sup>5</sup> Bkz. örneğin, Bakanlar Komitesi, *Öner ve Türk* grubu (Başvuru no: 51962/12), *Altuğ Taner Akçam* grubu (Başvuru no: 27520/07), *Artun ve Güvener* grubu (Başvuru no: 75510/01) ve *Işıkkırık* grubu (Başvuru no: 41226/09) v. *Türkiye*, 4-6 Mart 2025 tarihli 1521. toplantıda (İnsan Hakları (İH)) alınan [Karar](#); ve Bakanlar Komitesi, *Selahattin Demirtaş (No. 2)* grubu v. *Türkiye*, 9-11 Mart 2026 tarihli 1553. toplantıda (İH) alınan [Karar](#).

<sup>6</sup> Ayrıca bkz. Avrupa Komisyonu, [Türkiye Report 2025](#), (Türkiye Raporu) 4 Kasım 2025; İnsan Hakları İzleme Örgütü [World Report 2024 & 2025 Türkiye](#) (2024& 2025 Dünya Raporu, Türkiye)

<sup>7</sup> Venedik Komisyonu, [Opinion No. 831/2015 on articles 216, 299, 301 and 314 of the Penal Code of Türkiye](#), (Türk Ceza Kanunu'nun 216, 299 ve 314. maddeleri hakkında 831/2015 sayılı Görüş), Venedik Komisyonu'nun 106. genel kurulunda kabul edilmiştir, (Venedik, 11-12 Mart 2016), p. 126; ayrıca bkz. BM İnsan Hakları Komitesi, [General comment No.34 on Article 19: Freedoms of opinion and expression](#), (19. Madde Hakkında 34 Sayılı Genel Yorum: Düşünce ve ifade özgürlükleri) p. 38.

<sup>8</sup> Bkz., örneğin, Bakanlar Komitesi, *Öner ve Türk* grubu (Başvuru No: 51962/12), *Altuğ Taner Akçam* grubu (Başvuru No: 27520/07), *Artun ve Güvener* grubu (Başvuru No: 75510/01) ve *Işıkkırık* grubu (Başvuru No: 41226/09)

Temmuz 2025'te, Adalet Bakanlığı'nın TCK'nın 299 ve 301. maddeleri hakkındaki ayrıştırılmış istatistik verileri yayınlamaması üzerine, bilgiye erişim bakımından ifade özgürlüğü hakkının ihlal edildiğini belirtir.<sup>9</sup> Komiser talep edilen verilerin hâlâ kamuya açıklanmadığını anlamaktadır.

## 2.2 Gazeteciler ve insan hakları savunucuları üzerindeki kısıtlamalar

16. Komiser gazetecilerin mesleki faaliyetlerini yürütürken aşırı kısıtlamalarla karşı karşıya kalmalarından endişe duymaktadır. İfade özgürlüğü hakkındaki davalarla ilgili, 2024-2025 adli yılını kapsayan bir gözlem raporu, gazetecilerin yaptığı haberin içeriği ya da haber kaynağı nedeniyle terör propagandası yapma gerekçesiyle kovuşturulduklarını; toplumsal olaylar ve duruşmalar hakkında haber yaptıklarında 2911 Sayılı Toplantı ve Gösteri Kanunu uyarınca kovuşturulduklarını; yargı mensupları hakkında haber yaptıklarında, “yargıyı etki altında bırakma”, “hakaret” ya da “gizlilik kararını ihlal etme” gibi suçlamalarla kovuşturulduklarını; veya “yanıltıcı bilgi yayma” veya yapılan haber kamu kurumlarına yönelik eleştiri içerdiğinde “devlete hakaret” gerekçesiyle kovuşturulduklarını belirtir.<sup>10</sup> Komiser, birçok durumda gazetecilerin kısa bir süre içinde birden fazla ceza soruşturması ve yargılamasına maruz kaldıkları, bunun da ceza hukukunun eleştirel haberciliği susturmak üzere kullanıldığı algısına katkıda bulunduğu konusunda bilgilendirilmiştir. Komiser, tutuklamaların yaygın olarak kullanılması, yargılama öncesi tutukluluğun uzatılması, adli denetim tedbirleri veya ev hapsi gibi hareket özgürlüğüne getirilen ağır kısıtlamalar dahil olmak üzere özgürlükten mahrum bırakmaya mükerrer olarak başvurulmasına dair endişelerini ifade eder. Gazetecilerin Güvenliği Platformu'na göre bu raporun yayımlandığı tarihte 29 gazeteci tutuklu idi.<sup>11</sup>
17. Görüşülen kişiler Komiser'e gazetecilerin gösteriler hakkında haber yaparken karşılaştığı, kolluk kuvveti görevlileri tarafından fiziksel olarak engellenme, gazetecilerin araçlarına el konması ve cezai soruşturma gibi zorlukları bildirdiler. Mart 2025 protestoları (bkz. aşağıda, *Bölüm 3.1 Barışçıl toplantı özgürlüğü*) sırasında olayların haberini yapan en az 15 gazeteci mesleki görevlerini yerine getirirken gözaltına alınmış; bazıları tutuklanmış ve daha sonra serbest bırakılmıştır. Komiser, kamuya açık toplantılar hakkında haber yaptıkları için gazetecilere karşı cezai kovuşturma başlatmanın, özellikle de yapılan haber kamu yararına olan meseleler hakkında olduğunda, Sözleşme'nin 10. maddesi uyarınca sorunlar doğurabileceğini hatırlatır.<sup>12</sup> Komiser, gazeteciliğin, Sözleşme'nin 10. maddesi kapsamında yoğun bir korumadan yararlandığını ve devletlerin basın için güvenli ve elverişli bir ortam sağlama konusunda pozitif bir yükümlülüğünün olduğunu belirten Mahkeme içtihadına atıfta bulunur.<sup>13</sup>

---

v. Türkiye, 9-11 Mart 2026 tarihli 1553. toplantıda (İH) alınan [Karar](#), 6. paragraf ve 4-6 Mart 2026 tarihli 1521. toplantıda (İH) alınan [Karar](#), 6. paragraf.

<sup>9</sup> Türkiye Anayasa Mahkemesi, *Yaman Akdeniz (3)*, Başv. no: 2022/4380, 2 Temmuz 2025.

<sup>10</sup> Media and Law Studies Association (MLSA) (Medya ve Hukuk Çalışmaları Derneği), [Journalism and Freedom of Expression Cases - Trial Monitoring Report](#), (Gazetecilik ve İfade Özgürlüğü Davaları- Duruşma İzleme Raporu) Kasım 2025.

<sup>11</sup> Gazeteci Güvenliği Platformu, [Türkiye](#).

<sup>12</sup> *Pentikäinen v. Finlandiya* [BD] (Başvuru no : [11882/10](#)), 20 Ekim 2015, p. 88-90.

<sup>13</sup> *Dink v. Türkiye* (Başvuru no: [2668/07](#) ve diğerleri), 14 Eylül 2010, p. 137-138; *Şener v. Türkiye* (Başvuru no: [26680/95](#)), 18 Temmuz 2000, p. 41-42.

18. Komiser Türkiye’de insan hakları savunucularının, savunuculuk faaliyetleri nedeniyle, özellikle de ülkede insan haklarını etkileyen hukuki ve siyasi gelişmeler hakkında düşüncelerini dile getirdikleri zaman cezai soruşturma ve kovuşturmaya maruz kalmak gibi karşılaştığı ısrarlı zorluklardan endişe duymaktadır.<sup>14</sup> Komiser ifade özgürlüğünün meşru kullanımının suç sayılmasının sadece söz konusu kişinin insan haklarını ihlal etmediğini aynı zamanda insan hakları savunucuları üzerinde caydırıcı bir etkisi olabileceğini de hatırlatır. Komiser Avrupa Konseyi’nin insan hakları savunucularının korunmasını iyileştirme ve etkinliklerini destekleme çalışmaları hakkındaki Bakanlar Komitesi Bildirisi’ne<sup>15</sup> atıfta bulunur ve Mahkeme’nin insan hakları savunucularının yaptıkları işin önemini ve yoğun korunmaya ihtiyaç duyduklarını kabul ettiğini hatırlatır.<sup>16</sup>

## 2.4 Medya çoğulculuğu ve düzenleyici baskı

19. Komiser, Türkiye’de basın özgürlüğünün, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) tarafından uygulanan para cezaları ve program durdurma yaptırımları, yayın platformlarından içeriklerin kaldırılması ve gazeteciler ve medya kuruluşları için zaman zaman erişim engeli ya da lisans iptali tehdidi altında uygulanan ağır lisans şartları da dahil olmak üzere, keyfi düzenleyici ve idari kısıtlamalara maruz kaldığına dair haberleri kaygıyla kaydeder. Bu önlemler sıklıkla “ulusal değerler”, “genel ahlâk” ya da “ailenin korunması” gerekçeleriyle meşrulaştırılmaktadır. Komiser, basın özgürlüğüne yönelik, ahlâk veya ulusal değerler gibi alanların son derece geniş ve muğlak yorumlarına dayanan tedbirler dahil olmak üzere keyfi veya aşırı geniş tedbirlerle yapılan müdahalelerin sıklıkla Mahkeme tarafından Sözleşme ile bağdaşmaz bulunduğunu belirtir.<sup>17</sup>

20. Komisere ayrıca, bağımsız medya kuruluşlarının faaliyetlerini etkileyen ceza soruşturmalarına maruz kaldıkları da bildirilmiştir.<sup>18</sup> Komiser soruşturma ve yargılamaların

---

<sup>14</sup> Örneğin, İnsan Hakları Derneği’nin kurucu üyesi ve insan hakları savunucusu Nimet Tanrıkulu Kasım 2024’te insan hakları faaliyetleriyle bağlantılı olarak tutuklandı ve duruşma öncesinde üç ay boyunca tutuklu kaldı; Genç LGBTI+ Derneği’nin 2019 ve 2022 yılları arasında sosyal medya hesaplarından yayınlanan beş görselin ‘müstehcen’ olduğu gerekçesiyle Derneğe açılan kapatma davası sürerken Derneğin yönetim kurulu ve bazı çalışanları, toplam 11 kişi Dernekler Kanunu’nu ihlal ettikleri gerekçesiyle yasal kovuşturmaya uğradı, (bkz. aşağıda dernek kurma özgürlüğü).

<sup>15</sup> [Declaration](#) Bakanlar Komitesi’nin, Avrupa Konseyi’nin İnsan Hakları Savunucularının Korunmasını İyileştirme ve Etkinliklerini Destekleme Çalışmaları hakkındaki Bildirisi (Bakanlar Komitesi tarafından 6 Şubat 2008’de yapılan 1017. Bakan Vekilleri toplantısında kabul edilmiştir)

<sup>16</sup> *Aliyev v. Azerbaycan* (Başvuru no : [68762/14 and 71200/14](#)), 20 Eylül 2018, p. 88-92; *Kavala v Türkiye* (Başvuru no: [28749/18](#)), 10 Aralık 2019, p. 74-75.

<sup>17</sup> *Altuğ Taner Akçam v Türkiye* (Başvuru no: [27520/07](#)), 25 Ekim 2011, p. 92-93; *Fatih Taş v. Türkiye* (no.5) (Başvuru no: [6810/09](#)); *Bayev ve diğerleri v. Rusya* (Başvuru no: [67667/09 ve diğer 2](#)), p. 61-84; bkz., ayrıca *Nedim Şener v Türkiye* (Başvuru no: [38270/11](#)), 8 Temmuz 2014, p. 94-95, 118, 120; ve İnsan Hakları Komitesi, [General comment No.34 on Article 19 \(Freedoms of opinion and expression\)](#) (19. Madde Hakkında 34 Sayılı Genel Yorum: Düşünce ve ifade özgürlükleri) p. 29-36.

<sup>18</sup> Örneğin, Eylül 2025’te, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı, canlı yayında ekrana yansıyan bir alt yazı nedeniyle Tele 1’in genel yayın yönetmeni, sorumlu müdürü ve program moderatörü hakkında Cumhurbaşkanına hakaret (TCK 299) suçlamasıyla soruşturma başlattı. Ekim 2025’te, aynı kanal bir terörle mücadele operasyonuna maruz kaldı, genel yayın yönetmeni tutuklandı ve Sulh Ceza Hâkimliği kararıyla kanala kayyım atandı. RTÜK İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Ekrem İmamoğlu’nun tutuklanması ve 21 ve 27 Mart 2025 tarihlerinde bu tutuklamaya karşı yapılan protesto gösterileri hakkında yaptıkları haberler nedeniyle HalkTV, Sözcü TV, Tele 1 ve Now TV’ye idari para cezaları ve 10 güne kadar geçici yayın durdurma cezaları verdi. Ayrıca bkz., Bianet, [İmamoğlu faces espionage probe, journalist detained](#), (İmamoğlu hakkında casusluk soruşturması, gazeteci gözaltına alındı, 24 Ekim 2025; Bianet, [Tele1 TV seized by state after editor-in-chief’s arrest in espionage probe](#), (Tele 1 kanalına kayyım atandı) 24 Ekim 2025; İnsan Hakları İzleme, [Joint statement by ARTICLE 19 and 14 other organisations -](#)

Venedik Komisyonu tarafından eleştirilen (bkz. yukarıdaki 12. Paragraf) yasa hükümlerine dayandığını anlamakta ve bağımsız medya kuruluşları lehine verilen idari para cezalarının, lisansa bağlı baskıların ve cezai kovuşturmaların kümülatif kullanımının medya çoğulculuğu ve editoryal bağımsızlık üzerindeki etkisinden endişe duymaktadır. Komiser, Mahkeme'nin, basının demokratik toplumdaki hayati rolü nedeniyle medya kuruluşlarının çalışmasını etkileyen tedbirlerin dikkatli inceleme gerektirdiğini istikrarlı bir şekilde vurguladığını hatırlatmaktadır.<sup>19</sup>

#### 2.4 Çevrim içi ifade özgürlüğü

21. Komisere, 5651 sayılı İnternet Kanunu kapsamında, ulusal güvenlik ve kamu düzeni gibi gerekçeler geniş olarak yorumlanarak, bireyselleştirilmiş gerekçe sunulmaksızın erişim engeli ve içerik kaldırma tedbirlerinin uygulanmaya devam ettiği bildirilmiştir. Anayasa Mahkemesi adil yargılanma hakkını ve yasal kesinlik ilkesini, ifade özgürlüğünü ihlal ettiği ve yeterli adli güvenceler getirmediği gerekçesiyle İnternet Kanunu'nun 9. maddesini iptal etmiştir;<sup>20</sup> ancak erişim engeli ve içerik kaldırmaya ilişkin diğer hükümler, özellikle de 8 ve 8/A maddeleri uyarınca uygulanmaya devam etmektedir. Komiser, Anayasa Mahkemesi ve Venedik Komisyonu'nun, İnternet Kanunu'nun kapsamı, öngörülebilirliği ve yargısal denetim mekanizmaları ile ilgili olarak yapısal eksiklikler tespit ettiklerini belirtir.<sup>21</sup> 2020'de İnternet Kanunu'nda yapılan değişiklikler<sup>22</sup> ve 2022'de Dezenformasyon Kanunu'nun kabul edilmesi<sup>23</sup> Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun'da (6112 sayılı Kanun) yapılan değişikliklerle birlikte sosyal medya şirketlerinin yükümlülüklerini genişletmiş ve idari para cezaları, "bant daraltma"<sup>24</sup> uygulamasının yanı sıra erişim engeli ve içerik kaldırma kararları dahil olmak üzere daha sıkı yaptırım mekanizmaları getirmiştir.

---

[Türkiye: Ensure peaceful assembly, free speech during protests](#), (ARTICLE 19 ve 14 başka derneğin ortak açıklaması- Türkiye: Gösteriler sırasında barışçıl toplantı ve ifade özgürlüğü güvence altına alınmalı) 27 Mart 2025.

<sup>19</sup> *Özgür Gündem v. Türkiye* (Başvuru no: [23144/93](#)), 16 Mart 2000, p. 58, 60; *Dink v. Türkiye* (Başvuru no: [2668/07](#) ve diğerleri), 14 Eylül 2010, p. 106-110, 137; *Sürek v. Türkiye (No. 1)* (Başvuru no: [26682/95](#)), 8 Temmuz 1999, p. 61.

<sup>20</sup> Türkiye Anayasa Mahkemesi E.2020/76, K.2023/172, 11 Ekim 2023. 9. madde, gerçek kişi veya tüzel kişinin "kişilik haklarının" ihlal edilmesi durumunda yer sağlayıcısı ya da hâkim tarafından internet ortamındaki yayın içeriğinin erişime engellenmesi/kaldırılması için bir usûl öngörmekteydi. Erişim engeli/kaldırma kararının 24 saat içinde duruşma yapılmadan verilmesi gerekiyordu. Venedik Komisyonu bu usûlün keyfilik ve istismara karşı usûli ve adli güvenceler içermediğini tespit etmiştir, bkz. [Opinion No. 805 / 2015 on Law No. 5651 \("The Internet Law"\)](#) (5651 Sayılı Kanun ("İnternet Kanunu") hakkında 805/2015 sayılı Görüş).

<sup>21</sup> Venedik Komisyonu, [Opinion No. 805/2015 on Law No. 5651 on regulation of publications on the Internet and combating crimes committed by means of such publication \("the Internet Law"\)](#), (İnternet ortamında yapılan yayınların düzenlenmesi ve bu yayınlar yoluyla işlenen suçlarla mücadele edilmesi hakkında 5651 Sayılı Kanun (İnternet Kanunu) hakkında 805/2015 sayılı Görüş), Venedik Komisyonu'nun 107. Genel Kurulu'nda kabul edilmiştir (Venedik, 10-11 Haziran 2016); Türkiye Anayasa Mahkemesi, 5651 Sayılı Kanun'un 9. maddesinin iptal edilmesi hakkındaki karar, E.2020/76, K.2023/172, 11 Ekim 2023.

<sup>22</sup> İnternet Kanunu'nda yapılan 2020 değişiklikleri sosyal media platformlarının yerel temsilciler atamalarını, içerik kaldırma taleplerine daha hızlı karşılık verilmesini öngörüyordu ve bunların yerine getirilmemesi halinde ağır para cezaları ve bant daraltma yaptırımını getiriyordu.

<sup>23</sup> 2022 değişiklikleri ("Dezenformasyon Kanunu" diye bilinen) devlet makamlarının çevrim içi içerikler konusundaki yetkilerini artırmıştır, yeni ceza gerektiren suçlar getirmiş ve idari kurumları daha da güçlendirmiştir. Bkz. [Urgent Joint Opinion of Venedik Komisyonu and the Directorate General of Human Rights and Rule of Law](#), (Venedik Komisyonu ve İnsan Hakları ve Hukukun Üstünlüğü Genel Müdürlüğü Acil Ortak Görüşü) 7 Ekim 2022.

<sup>24</sup> "Bant daraltma" internet hizmetinin kasıtlı olarak yavaşlatılması anlamına gelir; bu durum internet siteleri veya platformların kullanıcılar açısından çok daha yavaş yüklenmesine yol açar.

22. Görüşülen kişiler bu önlemlere, çevrim içi ifade özgürlüğünün kullanımını olumsuz etkileyecek şekilde sıkça başvurulmasından duydukları kaygıları Komiser ile paylaşmıştır. 2014 ile 2024 yılları arasında Türkiye’de 1.2 milyonun üzerinde internet sitesi ve URL’nin engellendiği bildirilmektedir.<sup>25</sup> Bu engelleme kararları ya sulh ceza hâkimlikleri ya da Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (BTK) tarafından verilmektedir. Venedik Komisyonu sulh ceza hâkimliklerinin etkili bir bağımsızlıklarının olmadığını ve anlamlı bir yargı denetimine tabi olmadıklarını belirtmiştir.<sup>26</sup> BTK’nın aldığı kararlar herhangi bir yargı denetimine tabi olmaksızın alınmaktadır. Komiser platformlara yönelik genel yasakların ve internet kesintilerinin, Şubat 2023 depremleri<sup>27</sup> ve Mart–Nisan 2025 protestoları,<sup>28</sup> gibi siyasi ve toplumsal açıdan hassas dönemlerde kullanıldığını; bu yasakların gazete yazılarını, sosyal medya içeriklerini ve gazetecilik arşivlerini hedeflediğini kaydeder.<sup>29</sup> Bu kısıtlamaların bir kısmına karşı açılan davalar Anayasa Mahkemesi önünde derdesttir.

Komiser Türk yetkili makamlarına:

- Türk Ceza Kanunu (Madde 125, 299, 301, 217/A, 215, 216, 220, 314) ve Terörle Mücadele Kanunu’nu (Madde 6 § 2, 7, 7 § 2, 220, 314), Mahkeme içtihadı doğrultusunda ve Venedik Komisyonu rehberliğinde değiştirmelerini ve yasallık, öngörülebilirlik ve orantılılık ilkeleri ile uyumlu olmalarını sağlamalarını; ifade özgürlüğünün daha fazla ihlal edilmemesi için 299. maddeyi yürürlükten kaldırmalarını;
- Sözleşme’nin 10. maddesinin gereklilikleri konusunda hâkim ve savcılara yönelik hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimleri güçlendirmelerini;
- Şeffaflığı ve hesap verebilirliği artırmak için soruşturmalar ve mahkumiyetler hakkında ayrıntılı, ayrıştırılmış resmi verileri kamuoyuna açık hale getirmelerini;
- Tüm medya kuruluşlarının ve insan hakları savunucularının faaliyetlerini misilleme veya keyfi müdahale tehdidi olmadan yürütmelerini ve düzenleyici ve idari önlemlerin eleştirel haberciliği susturmak veya medya çoğulculuğunu kısıtlamak üzere kötüye kullanılmamasını sağlamalarını; “Ulusal değerler” veya “genel ahlâk” gibi kavramların Mahkeme içtihadı doğrultusunda yasada açıkça tanımlanmasını ve dar bir şekilde yorumlanmasını sağlamalarını;
- 5651 ve 6112 Sayılı Kanunları ve ilgili mekanizmaları, aşırı geniş kısıtlama gerekçeleri, kapsam, öngörülebilirlik ve yargı denetimi alanındaki yapısal eksiklikleri giderecek şekilde, tüm kısıtlamaların kesinlikle gerekli, orantılı ve etkili, bağımsız yargı denetimine tabi olmasını sağlayarak yeniden düzenlemelerini;
- İnternet siteleri, iletişim platformları ve çevrim içi kaynakları, genel yasaklar ve internet kesintileri dahil olmak üzere, haksız bir şekilde engelleme uygulamasına son vermelerini ve bunlara erişimi sağlamalarını tavsiye eder.

<sup>25</sup> İfade Özgürlüğü Derneği (İFÖD), [EngelliWeb 2024 report](#), (EngelliWeb 2024 raporu) Eylül 2024.

<sup>26</sup> Venedik Komisyonu, [Opinion No. 852/2016 on the duties, competences and functioning of the criminal peace judgeships](#), Sulh Ceza Hâkimliğinin görevleri, yetkileri ve işleyişi hakkında 852/2016 Sayılı Görüş Venedik Komisyonu’nun 110. Genel Kurulu’nda kabul edilmiştir. (Venedik, 10-11 Mart 2017), p. 77-84.

<sup>27</sup> ARTICLE 19, [Türkiye: Internet throttling violates human rights](#), (Türkiye: İnternet kısıtlamaları insan haklarını ihlal ediyor) 3 Mart 2023.

<sup>28</sup> İnsan Hakları İzleme Örgütü [Joint statement by ARTICLE 19 and 14 other organisations - Türkiye: Ensure peaceful assembly, free speech during protests](#), (ARTICLE 19 ve 14 başka derneğin ortak açıklaması- Türkiye: Gösteriler sırasında barışçıl toplantı ve ifade özgürlüğü güvence altına alınmalı) 27 Mart 2025.

<sup>29</sup> İfade Özgürlüğü Derneği (İFÖD), [EngelliWeb 2024 report](#) (EngelliWeb 2024 raporu) Uluslararası Hukukçular Komisyonu (ICJ) ve İnsan Hakları Ortak Platformu (IHOP), [Briefing: The Turkish criminal peace judgeships and international law](#), (Brifing: Türk sulh ceza hâkimliği ve uluslararası hukuk) 2018.

### III. Barışçıl toplantı yapma ve dernek kurma özgürlüğü

#### 3.1 Barışçıl toplantı yapma özgürlüğü

23. Komiser, yetkili makamlar tarafından, 2025 yılında (8 Aralık itibarıyla) Türkiye’de 32.607.696 kişinin katıldığı 82.220 gösteri ve eylem gerçekleştirildiği; bunların sadece %0,3’üne (280 vaka), toplantılar yasa dışı düzenlenmiş olarak değerlendirildiği ve müzakereler olumsuz sonuçlandığı için polisin zor kullanarak müdahale ettiği, bu tür toplantıların %54.6’sının ise barışçıl bir şekilde sona erdiği yolunda bilgilendirilmiştir. Yetkililere göre 2911 Sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu ve ilgili talimatlar polis müdahalesinin orantılılığını düzenlemektedir. Bununla birlikte Komiser, toplantı yasakları, gözaltılar, zor kullanımı veya bunlarla ilgili kovuşturmalar hakkında kapsamlı resmi istatistiklerin bulunmadığını ve bu durumun bu alanda etkili izleme ve hesap verebilirliği kısıtladığını belirtir. Barışçıl toplantı hakkı Sözleşme’nin 11. maddesi ve Türk Anayasası’nın 34. maddesi ile güvence altına alınmıştır. Mahkeme üye devletlerin keyfi müdahaleden kaçınması gerektiğini ve barışçıl toplantıları kolaylaştırma yönünde pozitif yükümlülüklerinin olduğunu istikrarlı bir şekilde vurgulamıştır.
24. Komiser 2911 Sayılı Kanun’un izin verilen sınırların ötesinde yorumlandığı ve uygulandığı yönünde bildirimler almıştır. Toplantılar muğlak bir şekilde tanımlanan kamu düzeni, genel ahlâk gerekçelerine ya da güvenlik endişelerine dayanarak yasa dışı olarak değerlendirilmekte ve bu da bireyselleştirilmiş değerlendirme yapılmadan uzun süreli yasaklamalara yol açmaktadır. Komisere ayrıca, barışçıl toplantıların dağıtılması dahil olmak üzere polis tarafından sürekli aşırı güç kullanılması meselesi ve kolluk kuvvetlerinin kötü muamele yaptığına ilişkin iddiaların etkili bir şekilde soruşturulmaması da bildirildi. Bu konular *Oya Ataman* dava grubunun uygulanması kapsamında Bakanlar Komitesi’nin denetimi altındadır.<sup>30</sup>
25. Mart 2025’te, Komiser Türk yetkili makamlarına, İstanbul Belediye Başkanı Ekrem İmamoğlu ve diğer muhalefet belediye başkanlarının gözaltına alınmasının ardından düzenlenen protestolarla ilgili olarak barışçıl toplantı özgürlüğü, ifade özgürlüğü ve basın özgürlüğü haklarını korumalarını tavsiye etti. Türkiye’nin büyük şehirlerinde yapılan protestolar çocuklar dahil olmak üzere,<sup>31</sup> 1879 kişinin gözaltına alınmasıyla sonuçlandı, gözaltına alınanların 260’ı yargılama öncesinde tutuklandı ve 468 kişi adli kontrol tedbirlerine tabi tutuldu.<sup>32</sup> Raporlarda hukuki desteğe erişimde gecikmeler, bağımsız izleme faaliyetinin önündeki engeller ve kolluk kuvvetleri tarafından, biber gazı, tazyikli su ve plastik mermi dahil olmak üzere aşırı güç kullanıldığı vurgulanmıştır. Raporlarda aynı zamanda yaralanma ve dayak, ters kelepçenin kötüye kullanılması dahil olmak üzere kötü

<sup>30</sup> Bakanlar Komitesi, *Oya Ataman v. Türkiye* (Başvuru no: [74552/01](#)); Ayrıca bkz. *Sungur v. Türkiye* (Başvuru no: [56462/19](#)), 17 Mart 2026.

<sup>31</sup> İstanbul Barosu Çocuk Hakları Merkezi, 22-28 Mart 2025 Tarihli Toplumsal Olaylarda Çocuk Hak İhlalleri Gözlem Raporu 26 çocuğun gözaltına alındığını, bunlardan 20’sine kelepçe takıldığını ve 12’sinin şiddete maruz kaldığının bildirildiğini [belirtiyor](#).

<sup>32</sup> İçişleri Bakanlığı, [19 Mart 2025 Tarihinden İtibaren 1.879 Şüpheli Gözaltına Alındı](#), 27 Mart 2025. Ayrıca bkz., Avrupa Komisyonu, [Türkiye Report 2025](#), (Türkiye Raporu) 4 Kasım 2025; İnsan Hakları İzleme Örgütü, [Joint statement by ARTICLE 19 and 14 other organisations - Türkiye: Ensure peaceful assembly, free speech during protests](#), 27 Mart 2025; İnsan Hakları İzleme [Türkiye: Students, journalists on trial for protest](#), (Türkiye: Öğrenciler, gazeteciler protestolar nedeniyle yargılanıyor) 17 Nisan 2025; Uluslararası Af Örgütü, [Türkiye: Unlawful use of force by police against protesters in Mart “may amount to torture”](#), (Türkiye: Mart ayında polisin göstericilere karşı hukuk dışı güç kullanması “işkence olarak sayılabilir”) 19 Haziran 2025.

muamele iddiaları da belgelenmiştir. Her ne kadar gözaltına alınanların bazıları daha sonra serbest bırakılsa ve bazı yargılamalar beraatle sonuçlansa da bazı kişiler protestolara katıldıkları iddiasıyla uzun süre adli kontrol tedbirleri altında kalmaya devam etmiştir.<sup>33</sup>

26. Komiser, toplantılara getirilen kısıtlamaların kadın ve LGBTI bireylerin haklarını, çevrenin korunmasını savunan kişi ve kuruluşları ve insan hakları savunucularını orantısız bir şekilde etkilediğini belirten raporlar almıştır. Örneğin 2025'te, geçmiş yıllarda olduğu gibi, Onur Haftası kapsamındaki birçok etkinliğin engellendiği bildirilmiştir. Yasaklara uymayan onlarca kişi 2911 Sayılı Toplantı ve Gösteri Kanunu'nu ihlal etmek, kolluk kuvvetlerine direnme ve/veya uyarıya rağmen dağılmama suçlamalarıyla tutuklama ve cezai kovuşturma ile karşı karşıya kalmıştır.<sup>34</sup> 2025'te Uluslararası Kadınlar Günü gösterileri bazı yerlerde yasaklanmış ve göstericiler dağıldıkları halde gözaltına alınmıştır.<sup>35</sup> Boğaziçi Üniversitesi gibi üniversite kampüsleri de dahil olmak üzere öğrenci protestolarına yoğun polis varlığı ve müdahalesi ile karşılık verildiği, bazı durumlarda öğrencilerin gözaltı, disiplin soruşturmaları ve uzun süreli adli kontrol tedbirlerine maruz kaldığı bildirilmiştir.<sup>36</sup> Akbelen Ormanı'nda açılacak kömür madenine karşı yapılan protestolar bağlamında, çevre hakkı savunucuları, güç kullanılması, gözaltılar ve gösterilere katılmalarını kısıtlayan adli tedbirler dahil olmak üzere mükerrer polis müdahalelerine maruz kalmıştır. Cumartesi Anneleri/İnsanları, Türk Anayasa Mahkemesi'nin lehlerine verdiği çeşitli kararlara rağmen Galatasaray Meydanı'ndaki haftalık toplantılarına getirilen kısıtlamalarla ve buna bağlı yargılamalarla karşı karşıya kalmaktadır.<sup>37</sup>

### 3.2 Dernek kurma özgürlüğü

27. Dernek kurma özgürlüğü Sözleşme'nin 11. maddesi ve Türkiye Anayasası'nın 33. maddesi ile koruma altına alınmıştır. Bu, dernek ve vakıfların sadece resmi olarak kurulmasını değil aynı zamanda bunların gereksiz müdahale olmaksızın özgürce faaliyet gösterme ve kamusal hayata katılma imkânlarını da kapsamaktadır. Ulusal hukuk çerçevesi, özellikle 5253 Sayılı Dernekler Kanunu ve ilgili ikincil mevzuat, derneklerin kurulmasını, işleyişini, denetlenmesini ve feshedilmesini düzenler. Ayrıca 2020 yılında kabul edilen Kitle İmha Silahlarının Yayılmasının Finansmanının Önlenmesi hakkındaki 7262 Sayılı Kanun, İçişleri Bakanlığı'nın dernekler ve vakıflar üzerindeki denetim ve yaptırım yetkisini genişletmiştir. Venedik Komisyonu, bu kanunun çeşitli hükümlerinin keyfiliğe karşı yeterli güvence

<sup>33</sup> Uluslararası Af Örgütü, [Türkiye: "I Cannot Breathe" Allegations of torture and other ill-treatment in the context of mass protests between 19-26 Mart must be investigated](#) (Türkiye: "Nefes Alamıyorum" 19-26 Mart tarihleri arasındaki kitlesel gösteriler sırasındaki işkence ve diğer kötü muamele iddiaları soruşturulmalıdır), 19 Haziran 2025.

<sup>34</sup> ILGA Avrupa, [Türkiye Pride Monitor](#), (Türkiye Onur Gözlemi) 25 Temmuz 2025.

<sup>35</sup> Turkish Minute, [Some 200 detained after Istanbul Women's Day Mart, organizers say](#), (organizatörler Mart ayındaki Kadınlar Günü'nde yaklaşık 200 kişinin gözaltına alındığını söylüyor) 8 Mart 2025.

<sup>36</sup> Bkz., örneğin, AP News, [Students and journalists stand trial in Türkiye over protests sparked by mayor's arrest](#), (Belediye başkanının tutuklanmasının ardından düzenlenen gösteriler nedeniyle öğrenciler ve gazeteciler yargılanıyor) 18 Nisan 2025; Birgün Gazetesi, [Boğaziçi'nde dün gözaltına alınan iki öğrenci serbest bırakıldı](#), 14 Şubat 2026; T24, [İlayda Zorlu protestosu: Gözaltına alınan 79 gençten 57'si serbest bırakıldı; 2'si hakkında tutuklama, 20'si hakkında adli kontrol kararı](#), 20 Nisan 2026.

<sup>37</sup> Bkz., örneğin, Türkiye Anayasa Mahkemesi, [Maside Ocak Kışlakçı](#), Başvuru no: 2019/21721, 16 Kasım 2022; Gruba karşı açılan ceza davalarının birinde insanlar Ağustos 2018'de düzenlenen 700. barışçıl sessiz protesto eylemine katıldıkları için yedi yıl yargılandıktan sonra Mart 2025'te beraat ettiler; ancak benzer bazı davalar, 2911 Sayılı Toplantı ve Gösteriler Kanunu'nun ihlal edildiği gerekçesiyle halen devam etmektedir.

getirmediğini ve dernek kurma özgürlüğünün etkin bir şekilde kullanılmasını etkileyebileceğini vurgulamıştır.<sup>38</sup> Türk Anayasa Mahkemesi 2024 yılında benzer tespitleri yapmış ve bu kanunun bazı bölümlerini iptal etmiştir.<sup>39</sup>

28. Komiser bazı derneklerin ve vakıfların, özellikle de insan hakları, kadın ve LGBTI bireylerin hakları, azınlık konuları, göç ve gençlerin katılımı alanlarında faaliyet gösterenlerin çalışmalarına zarar veren yasal, idari ve yargısal önlemlerle karşı karşıya kaldığı bilgisini almıştır. Bu, orantısız mali ve idari yaptırımların yanı sıra, alınan fonlar ve mevzuata uyum yükümlülükleri ile ilgili mükerrer denetim ve kapsamlı belge talebi gibi sıkı denetimleri içermektedir.
29. Komiser, sivil toplum örgütleri ve yöneticilerine karşı açılan kapatma davaları ve cezai soruşturmalara ilgili haberlerden endişe duymaktadır.<sup>40</sup> Derneklere karşı açılan kapatma davaları ve cezai soruşturmaların dernek kurma özgürlüğüne yönelik ciddi müdahaleler olduğunu ve ancak gereklilik ve orantılılık ilkeleriyle uyumlu son çare olarak kullanılması gerektiğini hatırlatır.<sup>41</sup> Komiser, kabul edilebilir ve ikna edici gerekçelere dayanmayan bir fesih kararının dernek ve derneğe üye bireyler üzerinde olduğu kadar daha geniş anlamda insan hakları örgütleri üzerinde de caydırıcı bir etki yaratabileceğini belirtir.<sup>42</sup>
30. Komiser ayrıca siyasi katılım ve yerel yönetim faaliyetlerine katılan kişileri ve grupları, özellikle de bu katılımların insan hakları savunuculuğuyla kesiştiği durumlarda, olumsuz etkileyen, dernek kurma özgürlüğüne yönelik kısıtlamalardan endişe duymaktadır. Komiser bu bağlamda İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Ekrem İmamoğlu'nun devam eden tutukluluğunun ve kendisine ve bazılarının yerine hükümet tarafından kayyım atanmış olan diğer muhalefet belediye başkanlarına açılan sayısız ceza davasının siyasi aktörlerin ötesine uzanan caydırıcı bir etkisinin olduğunu kaydeder. Görüşülen kişiler Komiser'e muhalefetin yönetimindeki belediyelerle bağlantısı olan ya da bu belediyeleri desteklediği düşünülen sivil toplum örgütleri, avukatlar ve aktivistlerin giderek artan baskı, denetim ve kamu etkinliklerine katılma cesaretlerini kıran bir sindirme hissi ile karşı karşıya olduklarını bildirmiştir.

Komiser Türk yetkili makamlarına:

- Barışçıl toplantı hakkını, getirilen herhangi bir kısıtlamanın meşru bir amaca hizmet etmesini, gerekli ve orantılı olmasını, kesin bir gerekçe ve bireyselleştirilmiş bir değerlendirme olmadıkça "kamu düzeni" veya "ahlâk" gibi genel gerekçelere dayanmamasını sağlayarak kolaylaştırmalarını; hesap verebilirliği ve mağdurlara

<sup>38</sup> Venedik Komisyonu, [Opinion No. 1028/2021 on the compatibility with international human rights standards of Law no. 7262 on the Prevention of Financing of the Proliferation of Weapons of Mass Destruction](#), (7262 Sayılı Kitle İmha Silahlarının Yayılmasının Finansmanının Önlenmesi Kanunu'nun uluslararası insan hakları standartlarıyla uyumluluğuna ilişkin 1028/2021 sayılı Görüş) Venedik Komisyonu'nun 127. Genel Kurulu'nda kabul edilmiştir (Venedik ve çevrim içi, 2-3 Temmuz 2021), p. 85–90.

<sup>39</sup> Bk., Türkiye Anayasa Mahkemesi, E.2021/28, K.2024/11, 18 Ocak 2024.

<sup>40</sup> Bunlar örneğin İzmir Genç LGBTI+ Derneği'ni feshetme kararı; 17 Mayıs Derneği Başkanı'na açılan ceza davası; Tarlaş Toplum Merkezi'ne yönelik kapatma davaları, cezai soruşturmalar, mükerrer denetimler ve birbiriyle örtüşen idari ve adli işlemleri içerir.

<sup>41</sup> MKD / *Association of citizens Radko and Paunkovski* (MKD/Yurttaş Birliği Radko ve Paunovski) (Başvuru No: [74651/01](#)); *Tunceli Kültür ve Dayanışma Derneği v Türkiye* (Başvuru no : [61353/00](#)), 10 Ekim 2006, s. 32; *Les Authentiks ve Supras Auteuil 91 v. Fransa* no : [4696/11](#) ve [4703/11](#)) 27 Ekim 2016, p. 80.

<sup>42</sup> *Adana Tayad v. Türkiye* (Başvuru no: [59835/10](#)), 21 Temmuz 2020, p. 35-36.

yeterli telafi imkânı verilmesini sağlayarak aşırı güç kullanımı veya keyfi gözaltı iddialarını soruşturmalarını;

- Hâkimler, savcılar ve devlet memurlarına barışçıl toplantı özgürlüğü hakkında ve kolluk kuvveti görevlilerine Kolluk Görevlilerinin Güç ve Ateşli Silah Kullanımına İlişkin Temel İlkeler ve Kolluk Kuvvetlerinde Daha Az Öldürücü Sialhlara İlişkin Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Rehberi hakkında uygun hizmet içi eğitim vermelerini;
- 3713 ve 7262 Sayılı Kanunların yanı sıra ceza kanununda derneklerin faaliyetini düzenleyen ilgili hükümleri, özellikle terörle-bağlantılı suçlar tanımını netleştirip daraltarak ve bu kanunların sivil toplum aleyhine kötüye kullanılmasını engelleyerek, Sözleşme ile tam uyumlu hale getirmelerini; Derneklere karşı açılan kapatma ve ceza davalarına, bu davaları ikna edici gerekçelere dayandırmak ve etkili yargısal denetime tabi tutmak suretiyle son çare olarak başvurmalarını;
- Azınlık, kadın ve LGBTI birey hakları ile ilgili alanlarda çalışanlar, sendikalar, avukatlar, eğitim kurumları, insan hakları savunucuları, gazeteciler, akademisyenler ve diğer sivil toplum aktörleri dahil olmak üzere canlı bir sivil toplumun oluşmasını sağlamak ve güvence altına almak için somut adımlar atmalarını; Sivil toplumun misilleme, taciz ve keyfi gözaltı korkusu yaşamadan faaliyetlerini yürütebilmesini ve uluslararası ve bölgesel derneklerle işbirliği yapabilmesini sağlamalarını tavsiye eder.

## V. Adaletin işleyişi ve adalet sisteminde insan haklarının korunması

31. Komiser yargının bağımsızlığı ve tarafsızlığının ve adil yargılanma ve etkili bir başvuru hakkının yargı sistemlerinde insan haklarını korumanın temel güvenceleri ve hukukun üstünlüğünün asli bileşenleri olduğunu hatırlatır. Bunlar aynı zamanda insan haklarından yararlanmanın da bir ön koşuludur. Komiser, Mahkeme içtihadının ve diğer insan hakları kuruluşlarının bulgularının Türkiye’de yargının bağımsızlığı ve tarafsızlığına ilişkin süregelen sorunlara işaret ettiğini gözlemler.

### 5.1 Yargının bağımsızlığı ve tarafsızlığı

32. Komiser, bu eksikliklerin bazılarının, yargının başlıca özerk organı olan Hâkimler ve Savcılar Kurulu’nun (HSK) yapısını ve seçim usûlünü değiştiren çeşitli anayasa ve yasa değişiklikleriyle kolaylaştırıldığına dair yakın zamanda dile getirdiği endişeleri<sup>43</sup> hatırlatır. HSK üyeleri ya Meclis tarafından seçilmekte ya da Cumhurbaşkanı tarafından atanmaktadır, Adalet Bakanı ve Adalet Bakan Yardımcısı ise re’sen üye olarak yer almaktadır. Venedik Komisyonu’nun hâkimlik ve savcılık kurullarının bağımsızlığını ve tarafsızlığını güvence altına almanın koşulları olarak belirlediği bazı temel parametreler yargı kurulu üyelerinin en azından önemli bir kısmının meslektaşları tarafından seçilmesini, re’sen üyeliğin genel olarak teşvik edilmemesini içerir. Venedik Komisyonu 2017’den 2024’e kadar yayınladığı Görüşler’inde, yapılan değişikliklerin cumhurbaşkanının denetimini yargının tamamına yaydığı, yürütme organı üzerinde zaten yetersiz olan

<sup>43</sup> Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri, [Third party intervention](#) (Üçüncü taraf müdahilliği) *Kavala v. Türkiye* (No. 2) (Başvuru no: 2170/24), 12 Şubat 2026.

yargısal denetim sistemini zayıflattığı uyarısında bulunmuş ve HSK'yı Avrupa standartlarına ulaştırmak için güvencelerin getirilmesini tavsiye etmiştir.<sup>44</sup>

33. Komiser, HSK'nın işe alma, terfi, tayin ve disiplin soruşturmalarına ilişkin yetkilerinin, 2802 Sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu'nda yer alan kriterlerle<sup>45</sup> ve kararların objektif kriterlere ve şeffaf bir yargılama sürecine dayandırılmasını gerektiren Mahkeme içtihadı<sup>46</sup> ile uyumlu olmayan şekillerde kullanılmaya devam ettiğini kaydeder. Bunlar örneğin, yerleşik kıdem şartlarını ihlal eden terfiler, siyasi gelişmeleri kamuoyu önünde eleştirme ya da sanıklar lehine karar verme nedeniyle alınan disiplin cezaları, kadrolu görevlerine son verme ya da önemli duruşmaların hemen öncesinde ya da sonrasında uzak bölgeler de dahil olmak üzere ani tayinleri kapsamaktadır. Bu uygulamalar bilhassa gazeteciler, insan hakları savunucuları ve muhalefet politikacılarını ilgilendiren davaları etkilemiştir.<sup>47</sup> Komiser, Venedik Komisyonu'nun HSK'nın görevden alma kararları dışındaki kararlarının bağımsız yargısal denetime tabi olmaması bulgusuna dikkat çeker ve bunun Avrupa standartlarıyla uyuşmadığını belirtir.<sup>48</sup>
34. Komiser ayrıca Mahkeme'nin birçok kararında HSK'nın işleyişiyle bağlantılı yapısal eksikliklerden kaynaklanan ihlaller tespit ettiğini,<sup>49</sup> ve Bakanlar Komitesi'nin bu eksiklikleri önemli kararların uygulanması kapsamında gidermesi için Türkiye'ye yaptığı çağrılarını tekrarladığını belirtir.<sup>50</sup>

## 5.2 Savcılık işleyişi ve adil yargılanma güvenceleri

35. Komiser'e savcılık uygulamalarının bazı hususlarının yasalılık, öngörülebilirlik, ölçülülük ve daha geniş anlamda hukukun üstünlüğü ile bağdaşmadığına dair endişeler dile getirilmiştir. Bunlar arasında, iddianamelerde, Sözleşme kapsamında korunan ifade ve eylemler dahil olmak üzere demokratik bir toplumda yasal olarak addedilmesi gereken eylemlerin çok ağır suçları işleme yönündeki suç kastının kanıtı olarak sıralanıp yorumlandığına dair şikayetler yer almaktadır. Aynı zamanda iddianamelerde, delillerin belirli bir suç fiilinin kanıtı olarak

<sup>44</sup> Venedik Komisyonu, [Opinion No. 875.2017 on the amendments to the Constitution adopted by the Grand National Assembly on 21 January 2017](#), (21 Ocak 2017'de Büyük Millet Meclisi Tarafından Kabul Edilen Anayasa Değişiklikleri Hakkında 875.2017 Sayılı Görüş) Venedik Komisyonu tarafından 110. Genel Kurul'da kabul edilmiştir (Venedik, 10-11 Mart 2017), p. 114-119; Venedik Komisyonu, [Opinion No. 1196/2024 on the composition of the Council of Judges and Prosecutors and the election of its members](#), (Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun Birleşimi ve Üyelerinin Seçimi Hakkında 1196/2024 Sayılı Görüş) Venedik Komisyonu tarafından 141. Genel Kurul'da kabul edilmiştir (Venedik, 6-7 Aralık 2024).

<sup>45</sup> 2802 Sayılı "Hâkimler ve Savcılar Kanunu" hâkimler ve savcılarının statüsünü, tayinini, terfisini, haklarını, yükümlülüklerini ve disiplin konularını düzenleyen temel hukuk aracıdır.

<sup>46</sup> *Bilgen v. Türkiye* (Başvuru no: [1571/07](#)), 9 Mart 2021, p. 63.

<sup>47</sup> Türkiye İnsan Hakları Dava Destek Projesi, İnsan Hakları İzleme Örgütü ve ICJ (Uluslararası Adalet Divanı), [Joint briefing](#), (Ortak brifing) 24 Ocak 2025.

<sup>48</sup> Venedik Komisyonu, [Opinion No. 1196/2024 on the composition of the Council of Judges and Prosecutors and the election of its members](#), (Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun Birleşimi ve Üyelerinin Seçimi Hakkında 1196/2024 Sayılı Görüş) Venedik Komisyonu tarafından 14. Genel Kurul'da kabul edilmiştir (Venedik, 6-7 Aralık 2024), p. 84-86.

<sup>49</sup> *Baş v. Türkiye* (Başvuru no: [66448/17](#)), 3 Mart 2020; *Alparslan Altan v. Türkiye* (Başvuru no: [12792/17](#)), 16 Nisan 2019; *Selahattin Demirtaş v. Türkiye* (No. 2) (Başvuru no: [14305/17](#)), 22 Aralık 2020, p. 434; *Yüksekdağ Şenoğlu ve Diğerleri v. Türkiye* (Başvuru no: [14332/17](#)), 8 Kasım 2022, p. 637-638.

<sup>50</sup> Bkz., diğerlerinin yanı sıra, Bakanlar Komitesi, *Kavala v. Türkiye*, 1531. toplantıda (İH) alınan [Karar](#) (DH) 10-12 Haziran 2025, madde 8-9; *Kavala v. Türkiye*, 1553. toplantıda (İH) alınan [Karar](#) 9-11 Mart 2026, madde 9; *Selahattin Demirtaş* (No. 2) grubu v. Türkiye, 1443. toplantıda (İH), alınan Katrar 20-22 Eylül 2022.

nasıl yorumlanabileceğini ortaya koyan sağlam bir hukuk analizi ya da iddia edilen güvenlik kaygıları ile insan hakları arasında denge kuran bir mantık bulunmamaktadır. İddianamelerin kalitesi, bazen binlerce sayfaya ulaşan aşırı uzunluk nedeniyle de olumsuz etkilenmektedir. Komisere savcılar ve hâkimlerin aynı ya da benzer olgulara ya da hukuki gerekçelere dayanarak birden fazla, örtüşen suçlama ve dava açma eğiliminin adil yargılanma hakkını olumsuz etkileyen karmaşık ve uzun süreli yargılamalara yol açtığı da bildirilmiştir.

36. Komiser, ceza davalarında tutukluluğun, uluslararası ve Avrupa insan hakları standartlarına aykırı olarak kullanıldığını vurgulayan raporlara dikkat çeker. Bunlar, yeterli gerekçe ve bireyselleştirilmiş değerlendirmeden yoksun tutuklu yargılama kararları, tutukluluğun devamına ilişkin yapılan tutukluluk incelemesi prosedürlerindeki eksikliklerin yanı sıra uzun tutukluluk dönemlerini kapsamaktadır. Mahkeme birçok kararında, Türkiye’de, özellikle gazeteciler ve sivil toplum çalışanlarına yönelik keyfi veya yargılama öncesi uzun tutukluluk sürelerine ilişkin olarak, Sözleşme’nin 5. maddesinin (hukuka aykırı tutuklama) ihlal edildiğine hükmetmiştir.<sup>51</sup> Komiser, tutukluluğa ancak son çare olarak başvurulması gerektiğini ve yetkili makamların her zaman sağlam güvenceler ve yargısal denetim çerçevesinde, her vakayı ayrı ayrı ele alarak tutukluluğun alternatiflerini değerlendirmeleri gerektiğini hatırlatır.<sup>52</sup>

### 5.3 Hukuk mesleği ve baro faaliyetlerine getirilen kısıtlamalar

37. Avukatlar ve barolar adalete etkili erişim sağlanması, insan haklarının korunması ve adalet sisteminin düzgün işlemesi bakımından çok önemlidir. Avrupa standartları uyarınca baroların bağımsız hareket edebilmesi, kendi kendini yönetebilmesi ve yasama, icraat ve insan hakları ihlalleri dahil olmak üzere kamu yararına olan konularda, yaptırım, sindirme ya da diğer müdahale biçimlerine maruz kalma tehlikesi olmadan özgürce görüş bildirebilmesi gerekir.
38. Komiser, Türkiye’de baroların bu görevi yerine getirme marifetlerini etkileyen kısıtlamalarla karşı karşıya olmalarından endişe duymaktadır. Komiser, Aralık 2025’te yaptığı ziyaret sırasında, İstanbul Barosu yönetimi ile buluştu ve bu buluşmada Baro yönetimi, Komiser’e Aralık 2024’te kamuoyuna yaptıkları bir açıklama nedeniyle haklarında terör propagandası yapmak ve yanıltıcı bilgi yaymak suçlamasıyla açılan ceza davası hakkında bilgi verdi.<sup>53</sup> Ocak 2026’da beraat ettiler ancak beraat kararı savcı tarafından temyize gönderildi ve ceza davası halen devam etmektedir. Komiser ayrıca, Ocak 2025’te tutuklanan ve “terör örgütü üyeliği ve örgüt propagandası yapmak” suçlamasıyla yargılanmaya devam eden İstanbul Barosu Yönetim Kurulu üyesi Fırat Epözdemir hakkındaki dava ile ilgili endişelerini de dile getirmektedir.

<sup>51</sup> Bkz., Örneğin *Mehmet Hasan Altan v. Türkiye* (Başvuru no: [13237/17](#)), 20 Mart 2018; *Taner Kılıç v. Türkiye* (No. 2) (Başvuru no: [208/18](#)), 31 Mayıs 2023.

<sup>52</sup> Bkz., Örneğin, *Saadi v. Birleşik Krallık* (Başvuru no: [13229/03](#)), 29 Ocak 2008, p. 70; *S., V. ve A. v. Danimarka* (Başvuru no: [35553/12, 36678/12 ve 36711/12](#)), 22 Ekim 2018, p. 73-77.

<sup>53</sup> İstanbul Barosu’nun 21 Aralık 2024 tarihinde yaptığı açıklama, 19 Aralık 2024’te Suriye’de öldürülen gazeteci Nazım Daştan ve Cihan Bilgin’in ölümleri hakkında bağımsız bir soruşturma yürütülmesi çağrısı yapıyordu. Açıklama çatışma bölgelerinde gazetecilere yönelik saldırılara ilişkin kaygıları dile getirmiş ve uluslararası insancıl hukuk kapsamında hesap verebilir olma gereğinin altını çizmiştir.

39. Komiser, avukatların mesleklerini icra ederken giderek daha fazla engellemeyle karşılaştıklarını belirten bilgiler almıştır ki bu durum silahların eşitliği ilkesi ve yargılamaların adil olmasına dair sorunlara yol açmaktadır. Avukatlar, müvekkillerini temsil etmeye ya da onlara yardım etmeye çalışırken adliye binalarına girişlerinin engellendiği ya da geciktirildiğini, duruşmaları izlemelerinin engellendiğini ya da adliye binalarından fiziksel olarak uzaklaştırıldıklarını bildirmektedir. Birçok davada, avukatların, özellikle gözaltının ilk aşamalarında tutuklu müvekkilleriyle uzun süre görüşmeleri engellenmiş veya gizlilik kararları yoluyla soruşturma dosyalarına vaktinde erişimleri engellenmiştir. Mültecileri, Kürt aktivistleri, LGBTI bireyleri ve gazetecileri temsil eden avukatlar da savcılar tarafından müvekkillerinin eylemleri hakkında sorgulandıklarını bildirmiştir; bu durum avukat ve müvekkil kimliklerinin uygunsuz bir şekilde özleştirildiğini göstermektedir ve bazı vakalarda ceza soruşturması ile sonuçlandığı bile görülmektedir.<sup>54</sup> Bazı avukatlar ise gösterileri izlerken engellendiklerini, buna, gözaltına alınma, gösteri alanlarından zorla uzaklaştırılma, zaman zaman “polise mukavemet”, “yasadışı toplantılara katılma” ya da “itaatsizliği teşvik etme” gerekçeleriyle ceza soruşturmalarına maruz kalmanın dahil olduğunu aktarmıştır.<sup>55</sup> Savunma avukatlarının tanık veya uzmanları çapraz sorgulama ya da kendi tanıklarını çağırma imkânlarına getirilen sınırlamaların yanı sıra her zaman çapraz sorguya tabi tutulamayabilen gizli tanıklara aşırı güven duyulduğu da bildirilmiştir.
40. Komiser, Türk yetkili makamlarının, avukatların mesleklerini icra ederken taciz, sindirme ve haksız müdahalelere karşı korunmasını hedefleyen standartları belirleyen, mesleki bağımsızlık güvenceleri, misillemeye karşı etkili koruma ve baroların kurumsal özerkliğine saygı duyulması gibi hususları içeren Avrupa Konseyi Avukatlık Mesleğinin Korunmasına İlişkin Sözleşme’yi henüz imzalamadığını belirtir.

#### 5.4 Türk Anayasa Mahkemesi Kararlarının uygulanması

41. Türk Anayasa Mahkemesi nezdindeki bireysel başvuru mekanizması insan haklarının korunmasına yönelik önemli bir güvence ve Sözleşme sistemi kapsamında ikincilik ilkesinin temel bir unsurunu oluşturmaktadır. Komiser, Mahkeme’nin *Uzun v. Türkiye*, davasında özetlediği gibi, böyle bir mekanizmanın, pratik ve etkili bir şekilde erişilebilir olması, ihlal iddialarını etkili bir şekilde inceleyebilmesi ve aldığı kararların hükümet açısından hukuken bağlayıcı olması, bir ihlal tespit edildiğinde bu kararın uygulanmasının zorunlu olması dahil gerekli unsurlarını hatırlatır.<sup>56</sup>
42. Komiser, Anayasa Mahkemesi kararlarının çoğunun uygulandığını kaydetmektedir. Bununla birlikte alt mahkemelerin, üst mahkemelerin kararlarına uymakla yükümlü olmalarına rağmen bazı önemli kararları<sup>57</sup> uygulamamalarından endişe duymaktadır.

<sup>54</sup> İnsan Hakları İzleme Örgütü, [Türkiye: Jailed Mayor’s Lawyer Detained](#) (Türkiye: Hapisanedeki Belediye Başkanı’nın Avukatı Tutuklandı) 26 Haziran 2025.

<sup>55</sup> Uluslararası Af Örgütü, [Türkiye: “I Cannot Breathe” Allegations of torture and other ill-treatment in the context of mass protests between 19 - 26 Mart must be investigated](#) (Türkiye: “Nefes Alamıyorum” 19-26 Mart tarihleri arasındaki kitlesel gösteriler sırasındaki işkence ve diğer kötü muamele iddiaları soruşturulmalıdır), 19 Haziran 2025.

<sup>56</sup> *Hasan Uzun v. Türkiye* (kar.) (Başvuru no: [10755/13](#)), 30 Nisan 2013.

<sup>57</sup> Türkiye Anayasa Mahkemesi, *Kadri Enis Berberoğlu (3)* [Genel Kurul], Başvuru no: 2020/32949, 21 Ocak 2021; *Kadri Enis Berberoğlu (2)* [Genel Kurul], Başvuru No: 2018/30030, 17 Eylül 2020; *Erdem Gül ve Can Dündar* [Genel Kurul], Başvuru no: 2015/18567, 25 Şubat 2016.

43. Bu bağlamda, tutuklulukla ilgili olarak son zamanlara ait iki dava, Can Atalay<sup>58</sup> ve Tayfun Kahraman<sup>59</sup> davaları Komiser'in dikkatine sunulmuştur. Her iki davada da Yargıtay, Anayasa Mahkemesi'nin yetki sınırlarını aştığını ileri sürerek Anayasa Mahkemesi'nin verdiği karara uymayı reddetmiştir. Bu rapor hazırlanırken Anayasa Mahkemesi'nin ikinci bir kararı da uygulanmamıştır. Komiser, Can Atalay davasında, ihlal lehine oy kullanan Anayasa Mahkemesi üyeleri lehine bir suç duyurusunda bulunulmuş olduğunu kaygıyla not düşer. Komiser ayrıca idari mahkemelerin Anayasa Mahkemesi kararlarına uymama gerekçesi olarak Yargıtay ile benzer gerekçeleri kullanmaya başlamasından da endişe duymaktadır.<sup>60</sup>
44. Anayasa Mahkemesi ile ilgili dile getirilen bir başka husus da bireysel başvuruların hızlı bir şekilde incelenmemesidir. Bazı davaların incelenmesinde yaşanan gecikmeler çeşitli Mahkeme kararlarında ele alınmıştır ve Mahkeme, bu kararlarda, davaların karmaşıklığı ve olağanüstü hâl ilân edildikten sonra Anayasa Mahkemesi'nin önünde biriken iş yükü göz önüne alındığında dahi inceleme sürelerinin Sözleşme standartlarını karşılayacak kadar kısa olmadığına hükmetmiştir.<sup>61</sup> Komiser ayrıca adalet sisteminde süregelen zorluklar göz önüne alındığında Anayasa Mahkemesi önündeki yoğun dava yükünün azalma ihtimalinin olmadığını da gözlemlemektedir. Ayrıca Bakanlar Komitesi tarafından da işaret edildiği gibi şeffaf ve Sözleşme ile uyumlu öncelik tanıma kriterlerinin sürekli bulunmaması Anayasa Mahkemesi'nin, kişi özgürlüğünün kısıtlanmasının söz konusu olduğu davaların Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi standartlarının gerektirdiği hızla ele alınmasını sağlama becerisi üzerine şüphe düşürmektedir.<sup>62</sup>

## 5.5 Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarının uygulanması

45. Komiser, ifade, dernek kurma ve barışçıl toplantı yapma özgürlüğü hakları ve adaletin işleyişiyle ilgili bazı hususlara dair süregelen sorunların bu raporda da belirtildiği gibi, halen Bakanlar Komitesi nezdinde uygulanmayı bekleyen çeşitli Mahkeme kararlarında incelendiğini gözlemlemektedir.
46. Komiser, Türkiye'nin Mahkeme kararlarını uygulama oranının %90 civarında olduğunu ve bunun Avrupa Konseyi üye devletleri arasında en yüksek oranlardan biri olduğunu kaydeder. Bununla birlikte Türkiye, üye devletler arasında, gelişmiş prosedür altında sınıflandırılan en yüksek sayıda pilot dava (37) ve standart prosedür altında sınıflandırılan 106 pilot dava ile icra edilmeyi bekleyen en fazla dava sayısına (445) sahip olan ülkedir. Bu davaların birçoğu beş yıl ya da daha fazla süredir uygulanmayı beklemektedir.<sup>63</sup> Komiser yetkili makamların daha fazla gecikme olmadan Mahkeme kararlarını uygulamak üzere gerekli adımları atması gerektiğini düşünmektedir.

Komiser Türk yetkili makamlarına:

<sup>58</sup> Türkiye Anayasa Mahkemesi, *Şerafettin Can Atalay (2)* [Genel Kurul], Başvuru no: 2023/53898, 25 Ekim 2023; *Şerafettin Can Atalay (3)* [Genel Kurul], Başvuru no: 2023/99744, 21 Aralık 2023.

<sup>59</sup> Türkiye Anayasa Mahkemesi, *Tayfun Kahraman* [Genel Kurul], Başvuru no: 2023/98215, 31 Temmuz 2025.

<sup>60</sup> T24, [Danıştay da Yargıtay'a uydu, çözüm sürecini de AYM'yi de tanımadı: Sil baştan "Barış Akademisyenleri" kararı](#), 4 Mart 2026.

<sup>61</sup> Bkz., *Kavala v. Türkiye* (Başvuru no: [528749/18](#)) 10 Aralık 2019, p. 185-196; *Selahattin Demirtaş v. Türkiye (No. 4)* [BD] (Başvuru no: [13609/20](#)), 8 Temmuz 2025, p. 142-161.

<sup>62</sup> Bakanlar Komitesi, *Kavala v. Türkiye*, 1531. Toplantıda (İH) alınan [Decision](#) (Karar) 10-12 Haziran 2025, madde 11.

<sup>63</sup> Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarının İcrası Dairesi, [Annual Report 2025](#), (Yıllık Rapor) Mart 2026.

- HSK'nın yapısının ve işleyişinin, Venedik Komisyonu'nun ilkeleri doğrultusunda, çoğulculuk ve bağımsızlık için yeterli güvenceleri getirerek şeffaf, liyakat ilkesine dayalı ve yürütmenin müdahalelerinden bağımsız olmasını sağlamalarını;
- İddianamelerin ve yargı kararlarının, tutuklu yargılama kararlarının titizlikle incelenmesi dahil olmak üzere, zamanında, adil ve gerekçelere dayandırılarak kaleme alınmasını sağlayan kurallar geliştirip uygulamalarını; gizli tanık kullanımını sınırlandırmalarını ve aynı gerekçelerle paralel veya örtüşen davalar açma uygulamasına son vermelerini;
- Avrupa Konseyi Avukatlık Mesleğinin Korunmasına İlişkin Sözleşme'yi imzalayıp onaylamalarını ve avukatların ve baroların bağımsız ve güvenli bir şekilde çalışmalarını güvence altına almalarını;
- İfade özgürlüğü, barışçıl toplantı yapma ve dernek kurma hakkı, özgürlük hakkı ve adil yargılanma hakkıyla ilgili davalar dahil olmak üzere Türk Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin tüm kararlarının uygulanmasını sağlamalarını;
- Anayasa Mahkemesi'nin öncelik tanıma kriterlerini, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi doğrultusunda ve özgürlük mahrumiyeti söz konusu olan davaların gereken süratle incelenmesini sağlayacak şekilde değiştirmelerini tavsiye eder.